

**DVA OBHÁJCI HUSOVI V OSMNÁCTÉM
STOLETÍ.**

Psáno roku 1903

I.

Rožmitálský učitel a na slovo braný hudební skladatel Jakub Jan Ryba jal se v listopadu r. 1806 skládati rýmovaný „Odpis“ jako odpověď na veršování, kteréž mu v dubnu téhož roku zaslal Franěk Vavák, známý rychtář milčický.

V „Odpisu“ rozpomíná se Ryba také na své mládí, na bídnou tehdejší školu. „jejíž vzhled byl jak psi kotec“, a jak se r. 1780 dostal do Prahy na gymnasium. Tenkráté právě

— — „byly v Čechách velké změny
v duchovní i světské správě,
které každé třídy hlavě
vrtochů dost nadělaly.“

Nejprudčeji bouřil ten boj mezi přívrženci nového, Josefinského směru a mezi jeho protivníky v Praze.

„Hádky, sudky všude vály.
Mnohý, hrdý holobrádek

— — — — —
o všem všudy disputoval,
svá domnění vychvaloval,
čehož neměl zkušenosti,
ani zralé učenosti,

nýbrž z lístků za groš psaných,
po kafírnách rozsypaných.

— — — — —
Mudroval, až uši zněly.
Jedni druhých kacířeli;
paškvilantů na tisíce,
brožiristů třikrát více,
přepepřených kritikantů,
pro i contra disputantů
vycházelo při hojnosti
k tomu projektantů dosti.

Paškvyly, brožurky jako za starších časů; nové však bylo v tom zápase, že ty letáky, polemiky a „přepepřené kritiky“ rozsypali po „kafírnách“, toho času v Praze se ujímajících. Těmi „přepepřenými“ myslí Ryba určité kritiky, zvláštnost té doby a novinku pražskou, jež se pak i jinde, jmenovitě ve Vídni ujala, kritiky totiž kázání a kazatelů, „Geissel der Prediger“ (Důtky kazatelů) a „Predigtenkritik“ (Kritika kázání).

Začal je vydávati mladý spisovatel Fr. Guolfinger ze Steinsberka, v Čechách narozený, z lesnického rodu pocházející, „jenž teprve v dvacátém roku svého věku německy se naučil“, ale záhy jako německý dramatický spisovatel známým se stal. Obecně se mluvilo, že v těch ostrých kritikách kázání a kazatelův má tajné spolupracovníky, mimo jiné profesora pastorálky Jiljího Chládku, Rafaela Ungara i Dobrovského.

Literární prudké ty útoky, na něž ovšem prudce odpovídáno, rozvášnily i zástupy, zvláště když rytíř ze Steinsberku ostře psal proti sv. Janu Nepomuckému. Sladovničtí i mlynáři pražští se bouřili tak, že i policie musila zakročiti. Tenkráté:

„Nejen hany na papíře,
 nýbrž na zdi, na pilíře
 mnozí sobě říkali,
 čekany si stavívali —“

jak J. J. Ryba ve svém „Odpisu“ zapsal. V poznámkách na konec přidal:

„Jaká ohyzdnost nebyla, když se po všech ulicích pražských, ba i na kostelních zdích vidělo: P... Nagel Ehrabschneider-Ritter von Steinsberk — jehožto zlobivý protivník nejenom ohavnými příštipkami na zdích zaznamenal, ale jej i na šibenici visícího představoval.“

Za těchto zápasů vyšel anonymně v neobyčejném místě „Freyheitsburg“ nákladem bratří „Redlich“ roku 1784 „Oesterreichische Biedermanns-Chronik“, seznam a charakteristika mužů, tehdy žijících, „kteří buď přímo nebo nepřímo potírali předsudky, nesváry a pověru“. Seznam ten, jak předmluva knihy výslovně dí, není úplný. Spisovatel praví, že mnohé z těch „Biedermänner“ nezná, některá pak jména že z úmyslu zamlčel.

V tom seznamu je slušný počet Čechů nebo mužů v Čechách působících, jako Buček, profesor věd politických v Praze, Chládek Jiljí, Cornova, Dobner, Dobrovský, „t. č. domácí učitel matematiky mladého hraběte z Nostic“, F. Durich, biskup Hay, hr. Kinský Frant., hrabata Kolovrat Leopold a Filip, Lažanský Prokop, rytíř z Neuberka, Pelcl, opat klášterů břevnovského a broumovského Rautenstrauch, Seibt, Steinsberg, R. Ungar, ředitel gener. semináře Zippe, Zlobický ve Vídni.

Jméno však Václava Stacha, jednoho z nejrozhodnějších pokročilé strany v duchovenstvu, Josefinisty až vášnivého, jenž první českým jazykem se

ozval na obranu m. Jana Husa, marně v tom seznamu hledáme. Za to tam je Kašpar Royko z jehož spisu Stach tu obranu do mateřského svého jazyku přetlumočil.

II.

Není potřeba se o tom šířit, jaké názory o Husovi u nás v 17. a 18. století obecně panovaly, jak býval zvláště od jezuitů vyličován i všecka husitická doba. Teprve za panování císaře Josefa II. ozval se hlas odpírající obecnému tomu mínění, hlas muže vysoce vzdělaného, znalce církevních dějin, katolického kněze, jenž neváhal ukázati směle na zlořády panující v církvi za časů Husových i před nimi a brániti českého mistra i přítele jeho Jeronýma. Byl to Kašpar Royko, nar. 1744 v Mariboru v jižním Štýrsku, od r. 1774 professor církevní historie na universitě v Štýrském Hradci. Spis jeho „Geschichte der grossen allgemeinen Kirchenversammlung zu Kostnitz“ (1. díl) vyšel anonymně r. 1780, v druhém vydání ve Vídni r. 1782, se jménem spisovatelovým. Díl druhý vydán r. 1783, díl třetí 1784, oba již v Praze, kam se Royko dostal r. 1783 za profesora církevních dějin. Dílo celé dokončeno r. 1794.

Co tuto o jeho díle a jeho českém překladě bude řečeno, je odborníkům známo. Myslím však, že nebude od místa v tomto čísle památce Husově věnovaném připomenouti čtenářstvu dílo obou mužů, kteří první u nás snažili se zjasniti hrubě zkalenou památku neohroženého bojovníka za svobodu přesvědčení.

Royko, jeden z „Biedermannů“, nadšený jmenovitě myšlenkou náboženské snášenlivosti, založil

vypsání kostnického koncilu na pramenech jemu přístupných a sepsal je na svou dobu důkladně, což i sám Dobrovský uznal. Royko líče bez ohledu stav církve, hájí rozhodně Husa proti nařknutí, že by byl kacířem.

Dílo přijato jednak s nadšením, jednak s odporem. Přívrženci nových ideí je velebili, strana protivná je potírala. Nejednen spis vydán proti Roykovi. Pod pseudonymem vyšla polemika mnicha Karmelitanského P. Macaria a S. Elia, jenž se na titulu uvedl jako Claudius Selig; většinou však uveřejněny anonymně, s udáním fingovaných míst vydání, jako na př. „Cherson a Slavensk“ (1790).

I sám m. J. Hus musil vystoupiti proti Roykovi. Poslal Roykovi z elysia list, kterýž tiskem proti K. Roykovi vydal Melichar Stojko. Pseudonymus tento usnul, jak sám v předmluvě svého spisku r. 1784 v Kostnici (!) tištěném uvádí, pod večer pod olšemi na ostrově Benátkách (Štvanici), kdež se mu zjevil mužiček v starodávném kněžském rouchu, vynořivší se z Vltavy a odevzdal mu list. Knězček zmizel, Stojko se probudil (již nastal bílý den), a našel to psaní psané „starými slovanskými písmeny“, adresované „p. profesorovi Roykovi“. Stojko byl by je rád odevzdal dle adresy, „ale slovanské písmo německému učenici?“ I přeložil ten slovanský list do němčiny a poslal jej vytištěný s mnohými dlouhými poznámkami pod čarou Roykovi.

Rozumí se, že Hus musil se svým vlastním obhájcem polemisovat, a musil také jmenovitě sám sebe obvinít, jakým byl zuřivým nepřítelem Němců, které prý vždycky pokládal za škodné kobylinky své vlasti, pročež způsobil s pomocí královninou (!), že se jich 36.000 z Prahy vyklidilo.

Kašpar Royko se mohl ovšem divit, jak se Hus na věčnosti dověděl o jeho spisu, ale na to Melichar Stojko odpovídá ústy mistra Husa, jenž Royka oslovuje „pane bratře“, že několik duší, které se do smrti uzlobily nad Roykovým spisem, vjelo do přístavu věčnosti. „Byli to jistě hloupí, pověreční pobožnůstkáři ze Štýrska“ — píše Stojko ironicky. Když se od nich Hus o spise Roykově dověděl, číhal bez ustání na pobřeží Acheronta, až uzřel, že přistalo několik krajanů. Byli to lidé, kteří se veřejně prohlašovali za Husovy souvrce a přívržence, ale o Roykově díle tito „čeští hlupáci“ nevěděli nic. Jen to řekli Husovi po česku do slova: „Gest egni nowi Professor w Praze Hussita.“

Ale sami myslili, že je Husitou ten, kdo nechodí do kostela, ku zpovědi, kdož se nepostí, svátků nevsvětí a desátků neplatí. A tak polemizuje Stojku ústy Husovými s Roykem dále

Ironické přání Stojkovo, projevené v této polemice, aby spis Roykův byl do češtiny přeložen, splnilo se záhy. Roku 1785 vyšla v Praze tiskem Jana Josefa Diesbacha „Hystorye velikého sněmu Kostnického. Od kněze Kašpara Royko. — — z německého přeložená od Václava Petrýna.“ Není to celý spis Roykův, nýbrž první dva díly, jednající o sboru kostnickém a Husovi. Kniha je ozdobena Balzrovou rytinou dle kresby J. Quirina Jahna spodobující „pravdu od času odkrytou ana blud pošlapává“.

Václav Petrýn byl katolický kněz, Václav Stach, rodák přeštický, od r. 1786 profesor generálního semináře v Hradišti u Holomouce, pak profesor pastorálního bohosloví v Holomouci, jenž se psával i Václav Charda, Podbělovský i Petr Záchodský ze Slezivu, „Josefinista úplný i co do smýšlení národ-

ního“, jak dí V. Zelený ve své studii o něm. (Osvěta 1873.)

Český překlad Roškova spisu vzbudil jako německý originál veliké pohoršení zvláště předmluvou plnou ironie a dedikací prvního dílu. Jeť obětován „Velebným a dvoji cti hodným pánům, pánům farářům a kaplanům církve římské pro dobrou vůli“. Tuto akcentuje na novo v předmluvě:

„— Pro dobrou vůli tedy Jim Velební a dvoji cti hodní páni tuto mou(1) práci uctivě vzdávám, na to nedbav, jak to obojetní lidé vykládati budou, kteří jak živi v svých klášteřích zvykli všecko rozdělovat a nikdy sjednotit.“ V předmluvě druhého dílu věnovaného „Sedlákům římské církve“ vysvětluje svou dedikaci:

— — „Já pak tento díl vám za žádnou jinou příčinou neobětoval, nežli abych vám dílem na pamět uvedl, že Jejich císařský Majestát Jozef II. roku 1781 třicátého srpna poručení vydal, aby každému dovoleno bylo bibli čísti a žádnému aby kniha od císařské cenzur-kommissi nezapovězená, se nebrala, ani aby žádný z té příčiny, že takovou čte a za sebou má, trestán nebyl. Dílem pak abych vám ono důležité pravidlo Sv. Pavla hluboce do srdce vložil: „Všeho zkuste, slyšte, zkoumejte, vyšetřte, zpytujte všecko, a co dobrého, co k vašemu osvícení, vzdělání, nahlédnutí dobré, užitečné a dokázané jest, toho se držte, to zachovávejte, věřte; od všeliké zlé tvárnosti, ode všeho, co se od pravdy a snášenlivosti s všelikými pobožnůstkami vzdaluje, co jen podobu a stín pravdy, cnosti a dobroty má, varujte se. Sám Bůh pokoje, ten snášenlivý a laskavý otec náš — — — posvěti nás ve všem. Nevědomým se pouta temnosti skrze světlo pravdy neodnímají k svému pohoršení ale k vzdělání — —“

Jeden z protivníků Stachových vsedl na ubohého Pegasa a vjel v okol proti Petrynovi. Polemické to veršování vyšlo tiskem na čtyřech listech bez udání roku a místa pod titulem: „Sprosté katolické rozvážení nad opovázlivosti Václava Petryna, překladatele historie Roykovské o sněmu Kostnickém.“ Začíná se:

„Mnoho opovázlivý Václave!
jenž se dáváš za překladatele
pohoršlivé knihy Roykovské
zastávající chyby kahyrské.

Jméno sobě si připsal Václava,
z čeho ovšem by ti pošla sláva,
kdybys Václava vůdce svatého
ne pak jmence krále lenivého*)

následoval a pilně se staral — —

— — — — —
Pod fochem světla tmy rozmnožuješ,
duše sprostákův s falši zaslepuješ — —

Censura cisařská ti nespomáhá
bludy stvrzovat nemůže ona,
slyší, trpí, snáší svoje bludy
jako snáší tvrdošijný židy —

Dedikace Petrynova zlobila. I na ni si polemický veršovec vzpomněl:

„Nad to nestydíš se pánům farářům
římským a jejich pánům kaplanům
tvoje (!) pohoršlivé přeložení
obětovat, pravé dušich (!) zkažení.

---

*) Václava IV.

Dále vyzývá Petrýna, není-li pravdy „hrdospur-
ný odporník“, aby přeložil knížku M. Stojka, zvláště
ale Klaudia Seliga, výše jmenovaných, a vyzývá čte-
náře:

„— — potupte o Husu Royka psaní
i Vaška Petryna překládání —“

Petrýn ovšem toho vyzvání neposlechl. Neozval
se, tak jako Royko nedbal všelikých anonymů a pseu-
donymů. Jen je vybídl, aby se ohlásili pravým jménem,
a pak že s nimi podstoupí zápas. Nepřihlásili se. —

Kašpar Royko došed nejednoho vyznamenání,
stal se proboštem kapitoly u Všech Svatých na Hrad-
čanech. Zemřel r. 1819 v Praze a pochován na hřbi-
tově malostranském. Postavili mu tam pomník. Na
konci nápisu napsáno:

„Was ich verschweige,
sagen meine Werke.“ —

Václav Petrýn, „starý veršovec“ Václav Stach
jej přečkal o mnoho časů. Žil dlouhá léta ve Vídni,
roztrpčený, rozmrzelý stařec, nemaje už žádných sty-
ků s literárním ruchem ve vlasti. Zemřel r. 1836.
„Napsal knih českých tolik, že se mu z vrstevníků
nikdo nevyrovnal; složil veršů takové množství, že
se s ním pěvci Slávy Dcery, Růže stolisté a Kytice
nemohou ani z daleka měřiti; a přece nepovšimnul
si toho nikdo, když umřel, a několik let po jeho smrti
nevědělo se o něm, ani kdy se narodil, ani kdy ze-
mřel. Podivný osud ‚starého veršovce‘!“
